

Ve školách jen s 1. stupněm nejsou často pozice školního metodika prevence a výchovného poradce formálně ustaveny a preventivní činnost a výchovné poradenství zajišťuje nejčastěji ředitel školy ve spolupráci s ostatními učiteli, což v mnoha ohledech ovlivňuje míru výskytu sledovaných jevů v základních školách. Celkově zajišťují preventivní činnosti v základních školách nejen školní metodici prevence, ale především také učitelé v rámci výuky, třídní učitelé a výchovní poradci. Kvalifikačním studiem prošel vyšší podíl výchovných poradců oproti školním metodikům prevence.

Školy v oblasti prevence spolupracují nejčastěji s pedagogicko-psychologickými poradnami. Externí programy prevence využívají dvě pětiny základních škol, přičemž tyto programy jsou nejčastěji zaměřeny na prevenci šikany. Při výběru externího programu je pro školy nejdůležitější kvalita lektorů, dobrá odezva u žáků a předchozí zkušenosti s programem. S oblastním metodikem prevence pravidelně spolupracuje 53,4 % základních škol, přibližně polovina s ním tedy navázána spolupráci nemá a 17 % jej ani nezná. Určité rezervy byly zjištěny také ve zpracování krizových plánů – s výjimkou šikany je pro různé oblasti nemá zpracováno více než pětina škol.

Tři pětiny školních metodiků prevence vykonávají činnosti spojené se svou pozicí jinak než v rámci nadúvazku, z toho ve většině případů jsou součástí běžného úvazku učitele (současná právní úprava snížení úvazku pro školní metodiky prevence neumožňuje). Proto by většina z nich uvítala snížení úvazku přímé pedagogické činnosti. Naopak tři čtvrtiny výchovných poradců snížený úvazek přímé pedagogické činnosti mají a přibližně 7 % výchovných poradců pracuje v rámci nadúvazku. Třetina výchovných poradců však přidělená časová dotace nepostačuje, své činnosti se věnují vyšší počet hodin, než čítá úleva. Podobně 31 % školních metodiků prevence nepovažuje čas určený na výkon činností spojený s jejich pozicí za dostatečný. Celkově se školní metodici prevence věnují preventivní činnosti v průměru 2,5 hodiny týdně a výchovní poradci vykonávají své činnosti v průměru 3,5 hodiny týdně, což nelze považovat za dostatečný časový prostor.

Z výpovědí výchovných poradců vyplývá, že mají lepší prostorové podmínky pro výkon své činnosti než školní metodici prevence – častěji mají samostatnou místnost nebo prostor, kde mohou nerušeně pracovat. U obou specialistů dochází často ke kumulaci jejich pozice s dalšími pozicemi, nejčastěji s funkcí třídního učitele.

Přestože prevence představuje hlavní náplň výkonu funkce školního metodika prevence, často na preventivních aktivitách spolupracují i výchovní poradci. Metodickou podporu jim v největší míře poskytují pracovníci pedagogicko-psychologické poradny a kolegové v rámci školy. Tuto podporu většina z nich hodnotí jako rozhodně nebo spíše dostačující. Ti, kteří v podpoře vnímají určité rezervy, by nejčastěji uvítali metodickou podporu v oblasti přímé realizace preventivního programu a metodického vedení kolegů v oblasti prevence, a to nejčastěji prostřednictvím tematizovaných vzdělávacích akcí nebo formou spolupráce s dalšími osobami či organizacemi.

Žáci základních škol byli o šikaně informováni především v rámci výkladu učitele a formou besed. Třídnické hodiny jsou k tomuto účelu využívány v menší míře než ve středních školách, přesto jsou často využívány k práci se vztahy v třídním kolektivu. Se vztahy se pracuje průběžně nastavením vztahových pravidel v rámci třídy. K problematice šikany se v posledních třech letech vzdělávali učitelé ve více než čtyřech pětinach škol.

Střední vzdělávání

Šikana byla v posledních třech letech řešena v 60 % navštívených středních škol, přičemž převažovala počáteční stadia. Obdobně jako v základních školách je dominantní šikana psychická, tedy slovní ataky, nadávky, pohrdání, ponižování. Specifikem středních škol byla kyberšikana (dlouhodobě uvádělo tyto případy okolo 50 % SŠ), avšak v posledních letech se žáci základních škol v této oblasti středoškolákům vyrovnali. Naopak méně časté než v základních školách jsou případy fyzické agrese, násilí, ublížení na zdraví. Řešení těchto případů uvádí cca 18 % SŠ, které nějakou šikanu řešily.